

ОСВІТНЄ ЛІДЕРСТВО В СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

EDUCATIONAL LEADERSHIP IN THE SYSTEM OF EDUCATIONAL WORK OF A PEDAGOGICAL UNIVERSITY

У статті автор розкрив освітнє лідерство, пріоритезувавши у визначенні розвиток, суспільну значущість досягнень і характер взаємодії із спільнотою. Ключові акценти освітнього лідерства у контексті місії нашого Університету: неперервне формування у здобувачів вищої освіти усіх рівнів компетентностей розвивати кар'єру в обраній професії; діяльна популяризація гуманістичних національних і європейських цінностей, конструктивні практики освітніх інновацій у суспільстві; системне педагогічне просвітництво і філантропія Сквородинівської спільноти. Доктринально у системі виховної роботи педагогічного університету передбачено умови успішного втілення: лідерство керівника і рух бренду Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сквороди; колегіальність рішень в академічній спільноті на основі паритетності; відкритий діалог із представниками влади, лідерами громадської думки за принципом "почути кожного"; підтримка здобувачів вищої освіти на усіх етапах опанування освітніх програм, студентському житті і кар'єрному поступі після завершення навчання. У статті зазначено про те, що на теперішній час в педагогічному університеті здійснюється робота щодо оптимізації інструментів реалізації програм виховної роботи: різнорівнева співпраця і підтримка Збройних Сил України і Національної гвардії України для підвищення обороноздатності нашої держави; систематичне долучення до формування гуманітарної допомоги і піднесення морального духу наших захисників; підтримка тих, хто потребує допомоги на звільнених територіях, у зонах, наближених до ведення бойових дій, підтримка метрошколи; індивідуалізація системної роботи кураторів академічних груп; психологічна підтримка і супровід у безпечному і доброчесному опануванні цифровими сервісами і застосунками зі штучним інтелектом усіма учасниками освітнього процесу. Виокремлено перспективу: Розвиток бренду педагогічного університету; реалізація соціально значимих проєктів на етапі відновлення України; підтримка студентів – лідерів громадської думки у медіа і соціальних мережах.

Ключові слова: університет, особистість, виховання, виховна робота, лідер, освіта, педагогічна підготовка, особистість.

In the article, the author explains educational leadership, prioritizing development, social significance of achievements and the nature of interaction with the community. The key emphases of educational leadership in the context of the mission of our University are: continuous formation of competencies in higher education students of all levels to develop a career in their chosen profession; active promotion of humanistic national and European values, constructive practices of educational innovations in society; systematic pedagogical education and philanthropy of the Skovoroda community. Doctrinally, the system of educational work of the pedagogical university provides for the conditions for successful implementation: leadership of the head and movement of the brand of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; collegiality of decisions in the academic community on the basis of parity; open dialogue with government officials and public opinion leaders on the principle of "hearing everyone"; support for higher education students at all stages of studying educational programs, student life and career progression after graduation. The article states that the Pedagogical University is currently working to optimize the tools for implementing educational programs: multilevel cooperation and support of the Armed Forces of Ukraine and the National Guard of Ukraine to increase the defense capability of our state; systematic involvement in the formation of humanitarian aid and raising the morale of our defenders; support for those in need of assistance in the liberated territories, in areas close to hostilities, support for the metro school; individualization of educational programs; individualization of the educational process. The prospect is highlighted: Developing the brand of a pedagogical university; implementing socially significant projects at the stage of Ukraine's recovery; supporting students who are opinion leaders in the media and social networks.

Key words: university, personality, upbringing, educational work, leader, education, pedagogical training, personality.

УДК 378.18

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/76.15>

Борисенко Н.О.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри освітології
та інноваційної педагогіки, проректор
з навчально-виховної роботи
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сквороди

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Як відомо, у 2024 році Міністерством освіти і науки України ініційовано низку проєктів, програм, у тому числі у партнерстві з Українською академією лідерства. Ці проєкти і програми спрямовані на підтримку і посилення потужностей і ресурсних можливостей провідних національних освітніх організацій і спільнот. Нещодавно стартувала реєстрація на проєкт «ReFormEd», «програми практичного стажування для професіоналів із різних галузей, які прагнуть долучитися до втілення змін в освіті».

Масштабність програми вражає, зокрема передбачається робота за напрямками: «Нормопроекування: розроблення й аналіз нормативних актів у сфері освіти. Зміст освіти: створення освітніх програм і оновлення навчальних матеріалів. Комунікації: формування стратегії і забезпечення комунікації освітніх реформ. Освітня аналітика: збір і аналіз даних для підтримки освітніх рішень. Професійний розвиток учителів: формування сильних учительських спільнот й індивідуальної траєкторії розвитку освітян. Менеджмент освітніх проєктів: комплексне управління освітніми проєктами» [10].

Усвідомлюючи значущість заявленої у назві статті проблеми, у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди доволі багато уваги приділено формуванню лідерських якостей майбутніх фахівців за різними галузями знань. Ця тема пронизує наскрізно роботу інституту кураторів, студентського парламенту. У цій статті висвітлено поточні результати і міркування автора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор, в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Ця публікація методологічно спирається на напрацювання і аргументовані висновки дослідника проблеми лідерства в освіті О. Романовського [11]. Також розуміння ключового поняття і визначення умов розвитку освітнього лідерства здійснено з опорою на висновки і пропозиції дослідників цієї міждисциплінарної проблеми: В. Лугова, С. Голубев [9]; С. Калашнікова [8], Т. Собченко, В. Ворожбіт-Горбатюк [12]. Засадничі аспекти заявленої проблеми розглядаються нами суворо у площині чинного національного законодавства [4; 5; 7; 13].

Формулювання цілей статті (постановка завдання): конкретизувати авторське бачення освітнього лідерства як у системі виховної роботи педагогічного університету, конкретизувати умови успіху реалізації освітнього лідерства.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Зазначимо тут, що традиційно освітнє лідерство або лідерство в освіті трактується як персоніфіковану якість особи чи інституції, яка своєю професійною діяльністю, постійним розвитком і особистісними якостями, характером взаємодії із спільнотою отримує суспільно значимі результати, що визнаються яке дороговкази для професійної діяльності інших. У цьому визначенні ключовими аспектами є розвиток, суспільна значущість досягнень і характер взаємодії із спільнотою [6].

У Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди упродовж значного історичного періоду від створення до сучасних трансформацій, обумовлених викликами воєнного сатану і глобалізацій ними процесами в усіх сферах суспільно-правових відносин сформовано стали і водночас динамічну систему творення простору, яке сприятливо впливає на формування компетентностей лідера в освіті. Це визначено фактично усіма освітніми програмами, що реалізуються у нашому педагогічному університеті на усіх рівнях вищої освіти. Конкретизуємо ключові акценти освітнього лідерства у контексті місії нашого університету [14]:

1) неперервне формування у здобувачів усіх рівнів вищої освіти компетентностей розвивати кар'єру в обраній професії;

2) діяльна популяризація гуманістичних національних і європейських цінностей, культурація інформаційного простору, медійного контенту тощо;

3) конструктивні практики освітніх інновацій у суспільстві;

4) системне педагогічне просвітництво і філантропія Сковородинівської спільноти.

Основоположною умовою успіху освітнього лідерства як інтегрального явища, що передбачає неперервний розвиток у педагогічній спільноті і конструктивну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу є, безсумнівно, лідерство керівника і рух бренду Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди – флагмана підготовки педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Друга умова: колегіальність рішень в академічній спільноті на основі паритетності. Відмітимо тут, що освітнє лідерство буде продукувати суспільно значимі досягнення і визнання у ситуаціях спільноті і злагодженої взаємодії. Адже організований освітній процес – лише один з чотирьох вагомих чинників становлення і розвитку особистості. Паритетність нами бачиться як необхідна і достатня ознака педагогічно спрямованих взаємодій в сучасних реаліях розвитку суспільства, цифровізації навчально-пізнавальної і науково-дослідницької діяльності. Сьогодні вже нормою стало педагогічне партнерство викладачів груп забезпечення освітніх програм і здобувачів вищої освіти. Про це доволі аргументовано викладено у документах із самоаналізу освітніх програм під час акредитаційних процесів, що проходять у нашому університеті [14].

Третя умова: відкритий діалог із представниками влади, лідерами громадської думки за принципом «почути кожного». Відмітимо, наш час позначився карколомним вторгненням РФ, системним терором мирного населення України, непоправними втратами людських ресурсів, історичних пам'яток. В такій ситуації освітнє лідерство бачиться нами як важливий гуманістичний концепт. Місія нашого університету методологічно і сутнісно зорієнтована на ключові цінності людяності, демократії і верховенства права. Ми прагнемо підготувати такого педагогічного працівника, який був би здатний на усіх рівнях продукувати ці цінності своєю професійною діяльністю. І, безумовно, людяність починається з простого, але незамінного уміння почути кожного здобувача, підтримати здобувачів вищої освіти на усіх етапах опанування освітніх програм, студентському житті і кар'єрному поступі після завершення навчання. Не менше вартісно уміти підтримувати дружні конструктивні відносини в спільнотах батьків здобувачів, абітурієнтському середовищі, спільнотах однодумців.

Такі складі багатокomпонентні умови можна забезпечити у межах системної виховної

професійно зорієнтованої роботи. Про виклики і досягнення нашого університету у цій площині вже презентовано матеріали у наших попередніх публікаціях [1; 2; 3].

Контекстно визначеної мети цієї статті зазначимо, що наразі у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди провадиться системна робота з пошуку і апробації ресурсів і інструментарію, який відповідав сучасним запитам розвитку і ідентичності здобувачів вищої освіти, вчителів закладів загальної середньої освіти, дошкільної освіти і позашкільної освіти [14]. На виклик часу акцентовано увагу на такі ресурси виховної роботи для розвитку освітнього лідерства:

– різнорівнева співпраця і підтримка Збройних сил України і Національної гвардії України для підвищення обороноздатності нашої держави;

– систематичне долучення учасників освітнього процесу в університеті до формування гуманітарної допомоги і піднесення морального духу наших захисників;

– підтримка тих, хто потребує допомоги на звільнених територіях, у зонах, наближених до ведення бойових дій, підтримка метро школи – унікального проєкту Харківського регіону;

– індивідуалізація системної роботи кураторів академічних груп для реалізації освітніх траєкторій здобувачів освіти, які мають статус внутрішньо переміщеної особи, закордонного українця, соціально вразливої категорії населення;

– неперервна психологічна підтримка і інформаційно-дорадчий супровід у безпечному і добросунному опануванні цифровими сервісами і застосунками зі штучним інтелектом усіма учасниками освітнього процесу [14].

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди є не лише хоронителем кращих університетських традицій. Передусім добрі традиції набувають нового звучання і актуального розвитку. Наприклад, багато уваги у виховній роботі приділено напрямам:

1. Розвиток громадянської ідентичності через активну участь здобувачів у роботі студентського парламенту.

2. Професійні та академічні спільноти для особистісного розвитку і об'єднання фахівців-однодумців.

3. Виховні кейси як умова позитивного вирішення викликів провадженого воєнного стану.

4. Студентська наука і товаристське коло за спільністю захоплень і реакцій на знакові події [14].

Це не вичерпний перелік напрямів, що реалізуються під час усіх форм організації освітнього процесу на різних рівнях вищої освіти.

Нами також визначено перспективні напрями виховної роботи як системи у педагогічному

університеті: розвиток бренду Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; реалізація соціально значимих проєктів на етапі відновлення України, доручення здобувачів вищої освіти і педагогічних працівників до соціально вартісних проєктів відновлення нашого міста і регіону в цілому. Важливою перспективою є продовження підтримки студентів – лідерів громадської думки у медіа і соціальних мережах.

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямку. Отже, у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Борисенко Н. Виховні стратегії: досвід Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. *Інноваційна педагогіка*. № 56. Т. 1. 2023. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.1.31>

2. Борисенко Н. Виховна робота у педагогічному університеті» Міжнародний науковий журнал «Грааль науки» № 20 (вересень, 2022): за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «*Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities*», що проводилася 30 вересня 2022 року ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія). С. 143–145. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.30.09.2022.027>

3. Ворожбіт-Горбатюк В.В., Борисенко Н.О. Формування педагогічного оптимізму студентів ресурсами матеріалів творчої спадщини Григорія Сковороди. *Новий Колегіум*. 2019. № 4 (98). С. 39–43.

4. Закон України Про вищу освіту. Документ 1556-VII, поточна редакція від 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

5. Закон України Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Документ 2834-IX, поточна редакція від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

6. Енциклопедія освіти. За ред. В.Г. Кременя. Київ: Юрвнкои-Інтер, 2008. 1040 с.

7. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Наказ МОН № 1038 від 29.07.2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf>

8. Калашнікова С. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти: Навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 44 с.

9. Основи самоменеджменту та лідерства: навч. посіб. В. М. Лугова, С. М. Голубев; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Електрон. текстові дан. (927 КБ). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 211 с.

10. Реформи роблять люди: МОН запускає програму для тих, хто готовий творити зміни у сфері освіти. Пресслужба Міністерства освіти і науки Укра-

їни. 21 жовтня 2024 року. URL : <https://mon.gov.ua/news/reformy-robliat-liudy-mon-zapuskaie-prohramu-dlia-tykh-khto-hotovy-tvoryty-zminy-u-sferi-osvity>

11. Романовський О.Г., Михайличенко В.Є., Грень Л.М. Педагогіка лідерства : монографія. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 450 с.

12. Собченко Т., Ворожбіт-Горбатюк В., Бондаренко Є. Основні вектори виховної роботи педагогічного закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2022. Вип. 1 (21). С. 97–106. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(21\).2022.97-105](https://doi.org/10.35387/od.1(21).2022.97-105)

13. Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023–2025 роках. Постанова КМ України від 15 грудня 2023 р. № 1322. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text>

14. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Офіційний мережевий ресурс. (2023). URL : <http://hnpu.edu.ua/>